

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۵ صفحه ۱۱۴ تا ۱۴۶

سنجش رضایت کاربران از امنیت در فضاهای عمومی شهر تبریز (میدان ساعت تبریز)

علی زینالی عظیم^۱، فرزاد زربخش^۲، سمیه سلمانی^۳

چکیده

این مطالعه عواملی را که بر رضایت کاربران از فضاهای عمومی، به‌ویژه در زمینه امنیت، تأثیر می‌گذارد، با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) مورد بررسی قرار می‌دهد. تحقیق حاضر با تمرکز بر میدان ساعت در شهر تبریز، که یکی از مهم‌ترین فضاهای عمومی و تجاری این شهر است، انجام شده است. این میدان به دلیل موقعیت مرکزی و دسترسی آسان، روزانه تعداد زیادی از افراد با پیشینه‌های مختلف دموگرافیکی، اجتماعی و اقتصادی را جذب می‌کند. برای این مطالعه، ۲۰۳ نظرسنجی رودررو از کاربران به‌صورت تصادفی انجام شد تا ادراکات آن‌ها از دسترسی، استفاده و فعالیت‌ها، ایمنی، راحتی، تصویر و رضایت کلی از فضای عمومی میدان ساعت بررسی شود. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی اکتشافی و ارزیابی اعتبار انجام گرفت. سپس، با بهره‌گیری از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار Amos، رابطه میان این عوامل و رضایت کاربران تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها نشان دادند که امنیت، به‌ویژه ایمنی در شب و نظارت، بیشترین تأثیر را بر رضایت کاربران میدان ساعت دارد. علاوه بر این، استفاده و فعالیت‌ها و تصویر فضا نیز تأثیر زیادی بر رضایت دارند، در حالی که عوامل دسترسی و راحتی تأثیر کمتری بر رضایت کلی کاربران میدان ساعت دارند. نتایج این مطالعه بر اهمیت تقویت تدابیر امنیتی در میدان ساعت و توجه به طراحی فضاهای عمومی در تبریز با هدف ارتقاء احساس امنیت و پاسخگویی به نیازهای کاربران تأکید دارد.

کلمات کلیدی: رضایت کاربران از امنیت، فضای عمومی شهر، ایمنی، شهر تبریز.

۱. پژوهشگر پسا دکترا طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران،

ایران (نویسنده مسئول) al.zeynaly@gmail.com

۲. استادیار گروه معماری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

Assessment of User Satisfaction with Security in Public Spaces in Tabriz City (Tabriz Saat Square)

Ali zeinaly Azim¹, Farzad Zarbakhsh², Somayeh Salmani³

Abstract

This study investigates the factors affecting user satisfaction with public spaces, particularly in the context of safety, using Structural Equation Modeling (SEM). The research focuses on Saat Square in Tabriz, one of the city's most important public and commercial spaces. Due to its central location and ease of access, the square attracts a large number of individuals daily from diverse demographic, social, and economic backgrounds. For this study, 203 face-to-face surveys were conducted randomly to explore users' perceptions of accessibility, usage and activities, safety, comfort, image, and overall satisfaction with the public space of Saat Square. Data analysis was carried out using exploratory factor analysis and validation assessment. Subsequently, relationships among these factors and user satisfaction were analyzed using Structural Equation Modeling in Amos 24 software. The findings indicate that safety, especially nighttime security and surveillance, has the most significant impact on user satisfaction in Saat Square. Additionally, usage, activities, and the image of the space greatly influence satisfaction, while accessibility and comfort have a lesser effect on overall user satisfaction. The results emphasize the importance of enhancing security measures in Saat Square and paying attention to the design of public spaces in Tabriz to improve the sense of safety and meet user needs. This research can assist Tabriz urban management in optimizing the design of Saat Square and other public urban spaces to increase user safety and satisfaction, creating a safer and more appealing urban environment.

Keywords: User satisfaction with Security, public urban space, safety, Tabriz city.

---

1. Post Doctoral Researcher in Urban Design, Faculty of Architecture and Urban Development, Martyr Rajaei Teacher Training University, Tehran Iran (Writer-in Charge)

al.zeynaly@gmail.com

2. Assistant Professor, Architecture Department, Ardebil Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

3. MS. Candidate in Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

مقدمه

فضاهای عمومی در هر شهر نه تنها محلی برای برآورده کردن نیازهای روزمره شهروندان هستند، بلکه به عنوان بسترهایی برای تعاملات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در جوامع شهری عمل می‌کنند. این فضاها نقشی حیاتی در تقویت حس تعلق و مشارکت اجتماعی دارند و می‌توانند به شکلی کارآمد به نیازهای متنوع و متغیر جمعیت شهری پاسخ دهند (زینالی عظیم، ۱۴۰۳). در کنار این نقش‌های اجتماعی و فرهنگی، فضاهای عمومی به عنوان نقاطی برای بازیابی و بازسازی هویت‌های محلی و تاریخی نیز به‌شمار می‌آیند (Zhu et al: 3). اما در دنیای امروز، به‌ویژه در نتیجه ظهور استراتژی‌های نفولبرالی در سیاست‌های شهری، نحوه طراحی و مدیریت این فضاها تغییر کرده است. این تغییرات منجر به تبدیل فضاهای عمومی به مناطقی با ویژگی‌های کنترل‌شده و بیشتر مختص گروه‌های خاص شده است، که در آن تعاملات اجتماعی بیشتر میان افراد با زمینه‌های اجتماعی مشابه و گروه‌های همگن اتفاق می‌افتد که در این میان تامین امنیت فضاهای عمومی شهر بسیار حیاتی و مهم است (Peng et al, 2024, 2). در ایران و به‌ویژه در شهرهای بزرگ مانند تبریز، توجه به طراحی و مدیریت فضاهای عمومی به‌ویژه از بعد امنیتی اهمیت فراوانی یافته است. افزایش میزان جرایم شهری و نگرانی‌های مردم از ایمنی در فضاهای عمومی موجب شده که امنیت این فضاها به عنوان یک عامل اساسی در رضایت و تعاملات شهروندان مورد توجه قرار گیرد. تبریز، به عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران، در چند سال اخیر شاهد تغییرات عمده‌ای در بافت‌های شهری خود بوده است. برخی از این تغییرات شامل تبدیل مناطق قدیمی به فضاهای عمومی جدید با کارکردهای چندمنظوره است (زینالی عظیم و همکاران، ۱۴۰۳). این تحولات علاوه بر تأثیرات مثبت اجتماعی و فرهنگی، ضرورت توجه به ابعاد امنیتی این فضاها را بیش از پیش پررنگ کرده است. چرا که فقدان امنیت و احساس ناامنی می‌تواند به کاهش استفاده از این فضاها و در نهایت به کاهش کیفیت زندگی شهری منجر شود (آقایی و همکاران، ۱۴۰۳: ۶).

امنیت در فضاهای عمومی از جنبه‌های مختلفی قابل بررسی است. یکی از جنبه‌های اصلی آن، امنیت فیزیکی و حفاظتی است که از طریق حضور پلیس، نظارت و دوربین‌های مداربسته تأمین می‌شود (Al-Ansari, & Al-Khafaji, 2024: 615). اما جنبه دیگر، امنیت اجتماعی و احساس امنیتی است که مردم هنگام استفاده از این فضاها دارند. این احساس امنیت به عواملی چون نظارت اجتماعی، طراحی محیطی، حضور گروه‌های مختلف اجتماعی، و در نهایت مشارکت

مردم در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی بستگی دارد (Jacobs, 1961; Newman, 1972). در این راستا، سوال اصلی این تحقیق این است که: «چه ویژگی‌های طراحی و عملکردی در فضاهای عمومی تبریز می‌توانند بر احساس امنیت و رضایت کاربران از این فضاها تأثیر گذار باشند؟» هدف این تحقیق، بررسی و تحلیل ویژگی‌های مختلف فضاهای عمومی شهری در تبریز از نظر امنیتی است و به‌طور خاص بر ارتباط بین طراحی فضاهای عمومی و رضایت کاربران از امنیت این فضاها تمرکز دارد. این مطالعه تلاش دارد تا عواملی را که موجب افزایش احساس امنیت در فضاهای عمومی می‌شود، شناسایی کرده و راهکارهایی برای بهبود آن‌ها ارائه دهد. این تحقیق می‌تواند به طراحان شهری، مسئولان دولت محلی و دیگر ذینفعان کمک کند تا فضاهای عمومی ایمن‌تر، جذاب‌تر و کارآمدتری برای ساکنان و بازدیدکنندگان ایجاد کنند. فضاهای عمومی به عنوان یکی از ارکان اساسی هر شهر، نقش کلیدی در ارتقای کیفیت زندگی شهری ایفا می‌کنند. بنابراین، مطالعه و ارزیابی آن‌ها، به ویژه از منظر امنیت، می‌تواند به بهبود این فضاها و افزایش رضایت کاربران کمک کند. در حال حاضر، امنیت به یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های شهروندان در فضاهای عمومی تبدیل شده است، زیرا عدم احساس امنیت می‌تواند مانع از استفاده شهروندان از این فضاها شود. در این راستا، بررسی عواملی که بر امنیت فضاهای عمومی تأثیر می‌گذارد و تحلیل میزان رضایت شهروندان از این جنبه، می‌تواند به مسئولان کمک کند تا تصمیمات بهتری در جهت بهبود این فضاها اتخاذ کنند. این مطالعه با ارائه یک مدل تحلیلی مبتنی بر داده‌های میدانی و مدل‌های آماری، می‌تواند به پژوهش‌های آتی در این حوزه کمک کند.

پیشینه تحقیق

آقایی و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای با عنوان «تحلیل شاخص‌های امنیت در سکونتگاه‌های غیررسمی محله ایده‌لو تبریز» دریافتند که معابر با کیفیت مناسب، نظارت اجتماعی مؤثر، حضور پلیس، و فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی شبانه‌روزی تأثیر بسزایی در کاهش جرایم و ارتقای امنیت در این محله داشته‌اند. همچنین، حضور مستمر مردم در فضاهای شهری و بهره‌گیری از نورپردازی مناسب به‌طور قابل توجهی حس امنیت را افزایش داده و وقوع جرایم را کاهش داده است. زینالی عظیم (۱۴۰۳)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی عوامل مؤثر در تأمین امنیت زنان با طراحی فضاهای شهری در سکونتگاه غیررسمی خلیل‌آباد تبریز»، به بررسی عوامل تأثیرگذار بر ارتقای امنیت زنان در فضاهای شهری پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد

که بیشترین جرایم در فضاهای متروکه و نفوذپذیر رخ می‌دهند و ترس از فضاهای عمومی اغلب ناشی از عدم حضور کافی افراد و فقدان روشنایی مناسب است. وی تأکید کرده است که طراحی فضاهای عمومی با رعایت اصولی چون روشنایی مطلوب، خوانایی محیط، نظارت رسمی، و حضور نگهبانان، به‌ویژه در ساعات شب، می‌تواند به‌طور قابل توجهی احساس امنیت زنان و دختران را افزایش داده و استفاده از این فضاها را تسهیل کند. این پژوهش همچنین بر اهمیت برنامه‌ریزی صحیح در طراحی فضاهای عمومی تأکید دارد و پیشنهاد می‌کند که این برنامه‌ها باید بر پویایی محیط، تقویت حس تعلق به مکان، و دسترسی سریع به خدمات امدادی متمرکز باشند. متولی (۱۴۰۳)، در پژوهشی با عنوان ”سنجش کالبدی فضاهای عمومی به منظور افزایش امنیت شهری در راستای محیط زیست پایدار با رویکرد CPTED مطالعه موردی محلات نوساز و ناکارآمد شهر ساری“، به بررسی نقش طراحی کالبدی در ارتقای امنیت شهری پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که به‌کارگیری اصول طراحی پیشگیرانه از جرم (CPTED) مانند افزایش نظارت طبیعی، کنترل دسترسی، تقویت روشنایی، و طراحی مناسب فضاهای عمومی، به‌ویژه در محلات ناکارآمد، می‌تواند به کاهش جرایم و افزایش حس امنیت کمک کند. این پژوهش تأکید دارد که ایجاد فضاهای پایدار و ایمن با رویکرد CPTED، علاوه بر کاهش وقوع جرم، باعث تقویت پویایی اجتماعی و ارتقای کیفیت محیط زیست شهری در این محلات می‌شود. زیاری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی پیرامون ارتباط بین جرایم سرقت و شاخص‌های پیکره‌بندی فضایی شهر پاکدشت، نشان دادند که وقوع جرایم فرصت‌طلبانه مانند سرقت، رابطه‌ای مثبت با شاخص‌های فضایی دارد؛ به این معنا که با افزایش این شاخص‌ها، احتمال سرقت بیشتر می‌شود. اما در جرایمی مانند سرقت منازل و قاپ‌زنی، این رابطه منفی بوده و این جرایم بیشتر در مناطق با عمق فضایی بالا و هم‌پیوندی کمتر رخ داده‌اند. این تحقیق بر نقش ویژگی‌های فضایی شهر در بروز جرم و اهمیت طراحی مناسب فضاهای شهری در کاهش جرم تأکید دارد. اریکسون^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «نقش طراحی فیزیکی در اقدامات پیشگیری از جرم در فضاهای عمومی: مطالعه موردی تطبیقی رید و والاستادن در لینشوپینگ» به بررسی تأثیر طراحی فیزیکی بر پیشگیری از جرم و احساس امنیت ساکنان پرداخته است. نتایج نشان داد که هر دو محله مورد بررسی از طراحی فیزیکی برای کاهش جرم استفاده کرده‌اند، اما تأثیرات آن بر حس امنیت و ادراک ساکنان متفاوت بوده است. همچنین،

ایجاد محیطی که تعاملات اجتماعی را تشویق کند، در ایجاد حس تعلق و تقویت امنیت اجتماعی بسیار مؤثر است. این مطالعه با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، مصاحبه‌های پیاپی روی با ساکنان، و تحلیل اسناد و آمار جرایم انجام شده است. سعیدی و همکاران^۱ (۲۰۲۴) در مقاله‌ای با عنوان «زیرساخت‌های سبز شهری و ایمنی: بررسی تأثیرات نسبی عوامل اجتماعی-اقتصادی و محیطی بر ایمنی ادراکی کاربران» به مطالعه نقش زیرساخت‌های سبز شهری بر حس امنیت کاربران پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عوامل محیطی مانند طراحی فضاهای سبز و روشنایی، و عوامل اجتماعی-اقتصادی نظیر تراکم جمعیت و سطح رفاه اقتصادی، به‌طور مستقیم بر احساس امنیت کاربران تأثیر می‌گذارند. این تحقیق تأکید می‌کند که تلفیق عوامل محیطی و اجتماعی در برنامه‌ریزی زیرساخت‌های سبز می‌تواند امنیت ادراکی کاربران را به‌طور چشمگیری بهبود بخشد. گورن^۲ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان «منطق CPTED برای فضای عمومی یا پتانسیل اجتماعی امنیت فیزیکی» به بررسی استفاده از پیشگیری وضعی از جرم و طراحی محیطی به منظور کاهش وقوع جرایم پرداخته است. این مطالعه بیان می‌کند که با کاهش فرصت‌های فوری برای جرم از طریق ایجاد فاصله بیشتر بین اهداف و مجرمان، وقوع جرم کاهش می‌یابد. در حوزه امنیت صنعتی، این منطق با اجرای «چهار اصل D» شامل بازدارندگی، انکار، شناسایی و تأخیر پیاده‌سازی می‌شود. اما در امنیت عمومی، تمرکز بر نظارت، کنترل دسترسی، ایجاد حس مالکیت، نگهداری مناسب فضا و حمایت از فعالیت‌ها است. این مقاله با تأکید بر روش CPTED (پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی) نشان می‌دهد که این رویکرد می‌تواند به‌طور مؤثری در کاهش جرایم در فضاهای عمومی نقش داشته باشد و پتانسیل اجتماعی امنیت فیزیکی را افزایش دهد. ویدایا پوترا و همکاران^۳ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان «درک موقعیت پیکربندی فضایی شهری بر احساس ناامنی از جرم در فضاهای عمومی» به بررسی ارتباط بین پیکربندی فضایی شهری و احساس ناامنی ناشی از جرم پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در طراحی شهری و برنامه‌ریزی، توجه بیشتر به ویژگی‌های طراحی (CPTED) و عوامل جمعیت‌شناختی در مقیاس‌های خرد و میانه معطوف شده است، در حالی که متغیرهای پیکربندی فضایی شهری در مقیاس کلان کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. این

1. Saeedi et al
2. Gooren
3. Widya Putra

مطالعه هشدار می‌دهد که نادیده گرفتن ادراک فردی از ناامنی در سیاست‌گذاری‌های شهری می‌تواند مشکلاتی ایجاد کند. همچنین، پیشنهاد می‌کند که تحقیقات بیشتری در مقیاس کلان، مانند ابعاد پیکربندی فضایی شهری شامل اندازه شهر، نوع توسعه، الگوهای توزیع جمعیت و اشتغال، درجه خوشه‌بندی و اتصال چشم‌انداز انجام شود. این یافته‌ها شکاف تحقیقاتی مهمی را برای پژوهش‌های آتی نشان می‌دهند. با توجه به پیشینه تحقیق نوآوری این تحقیق در بررسی جامع و ترکیبی مؤلفه‌های کالبدی، اجتماعی، و ادراکی امنیت در فضای عمومی میدان ساعت تبریز است، به گونه‌ای که علاوه بر تحلیل ویژگی‌های طراحی فیزیکی مانند روشنایی و دسترسی، به عوامل انسانی نظیر حس تعلق به مکان و پویایی محیط نیز پرداخته شود. این رویکرد، تأثیر متقابل این عوامل بر رضایت کاربران را با نگاهی بومی‌سازی شده برای فضای شهری تبریز تحلیل می‌کند. شکاف علمی این پژوهش در تمرکز ناکافی مطالعات پیشین بر تلفیق مقیاس‌های کلان و خرد در طراحی و برنامه‌ریزی فضاهای عمومی نهفته است؛ جایی که ارتباط میان ویژگی‌های فضایی شهر و ادراک فردی از امنیت به درستی مورد توجه قرار نگرفته و نیازمند بررسی دقیق‌تری است. امنیت فضاهای عمومی در تبریز به‌ویژه در محله‌های مرکزی و تاریخی (مانند میدان ساعت تبریز)، نقش مهمی در ارتقاء کیفیت زندگی و برقراری روابط اجتماعی ایفا می‌کنند. بررسی رضایت کاربران از امنیت در این فضاها ضروری است. زیرا امنیت یکی از معیارهای اصلی رضایت شهروندان از فضای عمومی است. همان‌طور که در پروژه‌های مشابه در شهرهای بزرگ مانند تهران، تبدیل سایت‌های قدیمی به فضاهای عمومی چندمنظوره به‌عنوان کانون‌های اجتماعی و فرهنگی در نظر گرفته شده است، در تبریز نیز توجه به این موضوع می‌تواند در توسعه و بهبود کیفیت زندگی شهری مؤثر باشد.

مبانی نظری تحقیق

رضایت کاربران از امنیت در فضاهای عمومی

رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی به‌طور مستقیم تحت تأثیر عملکرد کلی این فضاها قرار دارد که شامل جنبه‌های فنی، کاربردی و زیبایی‌شناسی می‌شود (Eriksson, 2024: 32). عواملی نظیر ویژگی‌های امنیتی فیزیکی فضا، نوع فعالیت‌های انجام‌شده، تدابیر امنیتی و نظارتی، و شرایط میکروکلیمای در تأثیرگذاری بر این رضایت نقش دارند (حبیبی، ۱۴۰۱؛ حاتمی و ذاکر حقیقی، ۱۳۹۹). با این حال، رفتارها و نگرش‌های اجتماعی که در برخورد با یک مکان خاص بروز

می‌کنند، به‌طور انحصاری توسط ویژگی‌های آن مکان مشخص نمی‌شوند (Iqbal & Midhat). با این حال رابطه میان کیفیت فضاهای عمومی و رضایت کاربران، بستگی زیادی به ویژگی‌های خاص فضا و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی آن دارد (Gooren, 2023: 419).

رضایت کاربران از فضاهای عمومی می‌تواند بسته به نیازها و ترجیحات فردی هر کاربر متفاوت باشد و شامل برآورده شدن انتظارات فرد و احساسات مثبتی است که ناشی از این برآورده شدن است. رضایت کاربران یک ارزیابی جامع از کیفیت درک‌شده یک مکان است که از تجربه فردی کاربر به‌دست می‌آید (احمدی بالادهی، ۱۴۰۲). این ارزیابی چندبعدی شامل مفاهیمی مانند کیفیت زندگی و امنیت در فضاهای شهری، رضایت از خدمات عمومی، احساس تعلق خاطر و دلبستگی به مکان و فضا، رفاه، و رضایت از محیط زیست و اجتماعی است. در ارزیابی رضایت کاربران از امنیت در فضاهای عمومی، روش‌های مختلفی وجود دارد که بسته به ویژگی‌های فضا و هدف ارزیابی متفاوت هستند (Ziafati Bafarasat, 2023). معمول‌ترین روش‌ها شامل نظرسنجی از کاربران، گروه‌های تمرکز و مصاحبه‌های فردی است. علاوه بر این، مشاهده و مستندسازی فعالیت‌ها و تعاملات کاربران در فضای عمومی نیز یک روش رایج است (Basu et al, 2022). با این حال، ارزیابی صرف بر اساس مشاهدات نمی‌تواند تصویری کامل از نگرش‌ها و تجربیات افراد نسبت به فضاهای عمومی ارائه دهد. بنابراین، برای درک کامل‌تری از عوامل مؤثر بر رضایت کاربران، استفاده از نظرسنجی‌ها و جمع‌آوری اطلاعات از طریق تجربه‌های مستقیم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Jonescu et al, 2023).

ویژگی‌های امنیتی فضاهای عمومی

امنیت در فضاهای عمومی یکی از عوامل کلیدی در شکل‌دهی به رضایت کاربران است و بر سایر ویژگی‌های فضاهای عمومی، مانند دسترسی، راحتی، و کیفیت محیط تأثیرگذار است. فضاهای عمومی نه‌تنها به عنوان مکانی برای تعاملات اجتماعی، بلکه به‌عنوان فضایی برای ایجاد حس امنیت و رفاه اجتماعی عمل می‌کنند (زینالی عطیم و همکاران، ۱۴۰۲؛ درستان و همکاران، ۱۴۰۰). گفتمان علمی پیرامون فضاهای عمومی اغلب بر اولویت دادن به ایجاد محیط‌هایی امن‌تر تأکید دارد که در آن مردم بتوانند بدون ترس و نگرانی در فضای عمومی حضور پیدا کنند. امنیت در فضاهای عمومی، چه از لحاظ فیزیکی و چه اجتماعی، به‌طور مستقیم بر رضایت کاربران تأثیر دارد. یکی از ابعاد مهم امنیت، تدابیر نظارتی و مدیریتی است که می‌تواند احساس امنیت را در بین

کاربران تقویت کند. به همین دلیل، در طراحی فضاهای عمومی باید دقت کافی برای پیاده‌سازی تدابیر امنیتی که نه تنها به جلوگیری از جرم بلکه به ایجاد محیطی با احساس امنیت برای کاربران توجه شود (Fezzai et al, 2023).

در طراحی فضاهای عمومی، رعایت اصول امنیتی باید به گونه‌ای باشد که هم‌زمان با بهبود کیفیت فضا، جذابیت و کارایی آن نیز حفظ شود (Zhu Y & Du, 2024). به‌طور مثال، استفاده از سیستم‌های نظارتی مدرن، به‌کارگیری طراحی‌های معماری باز و شفاف و ایجاد فضاهای عمومی پر از فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند تأثیر زیادی در بهبود احساس امنیت در بین کاربران داشته باشد (Dubey et al, 2025). همچنین، استفاده از امکاناتی مانند نورپردازی مناسب، دوربین‌های نظارتی و کنترل‌های امنیتی در ساعات شب، حس امنیت بیشتری را در افراد ایجاد می‌کند. در فضاهای عمومی که از این ویژگی‌های امنیتی بهره می‌برند، میزان رضایت کاربران از کیفیت فضا و ایمنی آن بالاتر است (Chang et al, 2023). به‌ویژه در مناطقی که دارای تاریخ و فرهنگ غنی هستند، حفظ امنیت در کنار بازسازی و نگهداری ویژگی‌های تاریخی، می‌تواند به ایجاد حس تعلق و مشارکت اجتماعی در بین شهروندان کمک کند. از این رو، امنیت در فضاهای عمومی باید به‌طور هم‌زمان با دیگر نیازهای اجتماعی و فرهنگی کاربران هم‌راستا شود تا بتواند به رضایت کلی کاربران کمک کند.

داده‌ها و روش‌شناسی

این مطالعه از یک رویکرد روش‌شناسی مختلط برای بررسی عواملی که بر رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی تأثیر می‌گذارند استفاده کرده است. روش‌های اصلی جمع‌آوری داده‌ها شامل نظرسنجی‌های کاربران و مشاهدات مستقیم می‌باشد که نگرش‌ها و برداشت‌های کاربران از امنیت فضای عمومی را بررسی می‌کنند. تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) بر روی داده‌های جمع‌آوری شده از نظرسنجی‌های رودررو انجام شد تا ویژگی‌های مؤثر بر رضایت کاربران در فضاهای عمومی شناسایی شوند. پس از آن، مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با استفاده از نرم‌افزار Amos ۲۴ برای بررسی روابط بین این عوامل و رضایت کاربران از امنیت به کار گرفته شد. این مطالعه یک دیدگاه جامع از عواملی که بر رضایت کاربران از نظر امنیت و احساس ایمنی تأثیر می‌گذارد، از طریق مدلی یکپارچه ارائه می‌دهد که ویژگی‌هایی چون دسترسی، استفاده‌ها و فعالیت‌ها، ایمنی، نظارت، امنیت اجتماعی، راحتی و تصویر را شامل می‌شود در ادامه، زیرشاخه‌های مختلف روش‌شناسی تحقیق به‌طور کامل شرح

داده خواهد شد. یک نظرسنجی حضوری از کاربران به عنوان روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. مطالعات اولیه پایلوت ابتدا در آوریل ۲۰۲۴ با استفاده از نظرسنجی آنلاین ایجاد شده با Google Forms انجام شد، سپس در ژوئن ۲۰۲۴ مطالعات پایلوت اضافی با نظرسنجی‌های حضوری صورت گرفت. این مطالعات اولیه شامل نمونه‌ای از ۷۰ کاربر در منطقه مورد مطالعه بود تا بازخوردهایی در مورد قابلیت خواندن، وضوح و سهولت تکمیل پرسشنامه جمع‌آوری شود. نتایج این مطالعات اولیه نشان داد که انجام نظرسنجی به صورت حضوری مؤثرتر و راحت‌تر خواهد بود. سپس نظرسنجی کاربران با نمونه‌ای از ۲۰۵ پاسخ‌دهنده در بازه زمانی اوت تا سپتامبر ۲۰۲۴ انجام شد که شامل روزهای مختلف هفته و زمان‌های مختلف روز بود. نظرسنجی کاربران شامل سه بخش است. بخش اول داده‌های شخصی و الگوهای استفاده را از طریق ترکیبی از سؤالات باز و چند گزینه‌ای جمع‌آوری می‌کند که ویژگی‌های جمعیتی و رفتاری کاربران را ثبت می‌کند. بخش دوم به ارزیابی برداشت‌های کاربران از فضا اختصاص دارد. بر اساس مرور ادبیات، ویژگی‌های فضای عمومی مرتبط با دسترسی، استفاده‌ها و فعالیت‌ها، ایمنی، راحتی و تصویر شناسایی شد و این ویژگی‌ها از طریق جملات مناسب عملیاتی شدند. پرسشنامه حاوی جملات واضح و قابل فهم در مورد ویژگی‌های مربوط به هر مؤلفه است. برای ارزیابی نظرات کاربران در مورد این ویژگی‌ها، از مقیاس لیکرت ۱ تا ۵ استفاده شده است. بخش آخر رضایت کاربران و انتظارات آن‌ها را ارزیابی می‌کند. به دلیل عدم وجود ارقام دقیق از تعداد بازدیدکنندگان روزانه، مطالعه نظرسنجی که شامل کاربران میدان ساعت تبریز بود در طول دو ماه انجام شد. این شامل دامنه وسیعی از کاربران است که زمان خود را در فضای باز اطراف میدان ساعت تبریز می‌گذرانند، با توجه به ویژگی‌های جمعیتی مختلف از جمله سن و جنسیت، همچنین دلایل و فواصل مختلف برای بازدید این تحقیق الگوهای مختلف بازدید، از جمله زمان‌های اوج در تعطیلات آخر هفته و تعطیلات عمومی و همچنین زمان‌های آرام‌تر در طول هفته را در نظر گرفته است. علاوه بر این، جمع‌آوری داده‌های مقدماتی کمک کرد تا یک نمایه از کل تحقیق ایجاد شود که ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن را مشخص کند. از کاربران زیر ۱۸ سال و همچنین کسانی که بازدیدکننده نبودند مانند کارکنان و کارگران نگهداری، از نظرسنجی خارج شدند. در نهایت، این مطالعه نرخ پاسخ‌دهی تقریباً ۱۰٪ را به دست آورد و ۲۰۳ نظرسنجی تکمیل شده دریافت شد که ۲۰۰ نمونه معتبر از آن‌ها به دست آمد.

محدوده مورد مطالعه

میدان ساعت تبریز، در منطقه ۸ شهرداری کلانشهر تبریز قرار گرفته و به عنوان هسته مرکزی

بافت تاریخی شهر شناخته می‌شود. این میدان، که در طرح تفصیلی به‌عنوان محور تاریخی- فرهنگی معرفی شده، در مقابل عمارت شهرداری یا «ساختمان ساعت» واقع شده است. مردم محلی این میدان را با نام «ساعات قاباغی» می‌شناسند. میدان ساعت در محل تلاقی خیابان‌های ارتش جنوبی و امام خمینی قرار دارد و نام آن به دلیل وجود ساعت برجسته‌ای است که بر فراز عمارت شهرداری نصب شده است.

تا پیش از سال ۱۳۲۵، این مکان به شکل یک چهارراه بوده و در زمان حکومت ملی آذربایجان به یک میدان شهری تبدیل شد. در این دوران، تندیس نیم‌تنه باقرخان، یکی از شخصیت‌های برجسته تبریز، در آن نصب گردید. این میدان اکنون یکی از نقاط کلیدی و پرتردد شهر محسوب می‌شود. میدان ساعت، علاوه بر پیوند بافت تاریخی و میانی تبریز، به‌عنوان یکی از مراکز مهم فعالیت‌های شهری نقش چشمگیری در رویدادهای اجتماعی و فرهنگی ایفا می‌کند.

وجود بناهای ارزشمند تاریخی، همجواری با پیاده‌راه تربیت، و غنای فرهنگی و تاریخی این مکان، میدان ساعت را به یکی از نقاط برجسته و خاطره‌انگیز شهر تبدیل کرده است. حضور ساختمان شهرداری و کاربری‌های متنوع پیرامون آن، همراه با نقش این میدان در زندگی اجتماعی و تجربه نسل‌های مختلف، ادراک و اهمیت این فضا را در ذهن شهروندان تقویت می‌کند.

شکل ۱. موقعیت میدان ساعت تبریز به همراه ساختمانهای تاریخی اطراف آن

یافته‌ها

این مطالعه بر تبدیل فضاهای صنعتی قدیمی به فضاهای عمومی تأکید دارد که هم به حفظ تاریخچه و هم به ارتقاء هویت فرهنگی و اجتماعی کمک می‌کند. این روند نه تنها فضای زندگی شهری را متنوع می‌کند بلکه به ترویج تعاملات اجتماعی و همچنین تقویت حس تعلق به مکان و امنیت شهری می‌پردازد. در این راستا، فضاهایی مانند موزه‌ها، کتابخانه‌ها و فضاهای اشتراکی در میدان ساعت تبریز می‌توانند نقش مهمی در ایجاد محیط‌هایی ایمن و مناسب برای تعاملات فرهنگی و اجتماعی ایفا کنند.

جدول ۱: ساختار اجتماعی-جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان

متغیرها	دسته‌بندی‌ها	درصد
جنسیت	زن	۵۴
	مرد	۴۶
سن	۱۸-۲۴	۲۳
	۲۵-۳۴	۳۳
	۳۵-۴۴	۱۴
	۴۵-۵۴	۱۲
	۵۵-۶۴	۱۰
	بالای ۶۵	۸
تحصیلات	ابتدایی/ادبیستان	۹
	دیپلم	۳۲
	کارشناسی	۳۵
	کارشناسی ارشد/دکترا	۱۸

۵۲	شاغل	اشتغال
۱۸	خانه‌دار/بیکار	
۱۵	بازنشسته	
۱۵	دانش‌آموز	
۲۸	بدون درآمد	درآمد (ماهانه)
۱۴	۶-۱۲ میلیون	
۲۵	۱۲-۱۷ میلیون	
۲۷	۱۷-۲۲ میلیون	
۴	۲۲-۲۷ میلیون	
۲	بالای ۲۷ میلیون	

درصد بالاتری از شرکت‌کنندگان (۵۴ درصد) زن هستند، که نشان‌دهنده تمایل بیشتر زنان به شرکت در این نظرسنجی است. در مقابل، ۴۶ درصد شرکت‌کنندگان مرد هستند که تفاوت کمی با زنان دارد. بیشترین درصد شرکت‌کنندگان در سنین ۲۵ تا ۳۴ سال قرار دارند (۳۳ درصد). این گروه سنی معمولاً شامل افراد فعال و شاغل می‌شود، که ممکن است به دلیل شرایط اجتماعی یا حرفه‌ای خود، بیشتر تمایل به مشارکت در نظرسنجی‌ها داشته باشند. گروه‌های سنی دیگر مانند ۱۸-۲۴ و ۳۵-۴۴ نیز از نظر درصد در موقعیت‌های بعدی قرار دارند. با این حال، شرکت‌کنندگان در گروه‌های بالاتر از ۶۵ سال کمترین درصد را دارند که نشان‌دهنده تمایل کمتر افراد مسن‌تر به شرکت در چنین نظرسنجی‌هایی است. تعداد قابل توجهی از پاسخ‌دهندگان دارای مدرک کارشناسی (۳۵ درصد) هستند که نشان‌دهنده تأثیر تحصیلات عالی در میزان مشارکت است. درصد کسانی که تحصیلاتی بالاتر از دیپلم دارند (کارشناسی ارشد/دکتر) معقول است و ۱۸ درصد از افراد دارای این سطح تحصیلات هستند. اکثریت قابل توجهی از شرکت‌کنندگان (۵۲ درصد) شاغل هستند که نشان‌دهنده ارتباط میان اشتغال و مشارکت در نظرسنجی است. درصد افراد غیرشاغل یا خانه‌دار (۱۸ درصد) و بازنشسته‌ها (۱۵ درصد) نیز جالب توجه است، به ویژه در مقایسه با درصد پایین دانش‌آموزان و بیکاران (۱۵ درصد و ۱۵ درصد). بیشتر شرکت‌کنندگان درآمدی کمتر از ۱۲ میلیون تومان دارند (۲۸ درصد در گروه ۱۷-۲۲ میلیون تومان و ۲۷ درصد در گروه

۱۲-۱۷ میلیون تومان). این نشان دهنده گروه اقتصادی متوسط است که شاید بیشتر تحت تأثیر نیازهای روزمره خود در فضای عمومی قرار داشته باشند. درصد کسانی که درآمد بیشتری دارند، کم‌تر از گروه‌های دیگر است. داده‌های جمع‌آوری شده به‌وضوح نمایانگر گروه‌های مختلف کاربران هستند که در فضاهای عمومی حضور دارند. بیشترین مشارکت‌کنندگان از گروه‌های سنی میانه (۲۵-۳۴) و تحصیلات بالاتر (کارشناسی) هستند. به علاوه، گروه‌های شاغل و با درآمد متوسط بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند، که تأثیر این عوامل بر کیفیت تجربه‌های کاربری در فضاهای عمومی قابل توجه است. در این مطالعه، از طریق تحلیل این ویژگی‌ها می‌توان به شناخت بهتری از نیازها و ترجیحات کاربران در فضاهای عمومی دست یافت و سیاست‌گذاری‌های مؤثرتری را در راستای ارتقاء کیفیت این فضاها برای گروه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و سنی انجام داد.

تحلیل عاملی اکتشافی در رابطه با امنیت فضاهای عمومی شهر تبریز

تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) برای شناسایی ساختارهای زمینه‌ای میان متغیرهایی که ویژگی‌های ادراک شده از فضاهای عمومی و تأثیر آن‌ها بر رضایت کاربران را اندازه‌گیری می‌کنند، استفاده شد. اصل اساسی در تحلیل عاملی اکتشافی، کاهش تعداد متغیرهای مشاهده‌شده به تعداد کمتری از عواملی است که می‌توانند روابط موجود در داده‌ها را توضیح دهند. در این مطالعه، تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریمکس به‌منظور بهبود تفسیرپذیری عوامل و حداکثر کردن واریانس بارهای عاملی استفاده شد، که به‌عنوان مرحله اعتبارسنجی اولیه برای موارد پرسشنامه انجام گرفت.

سازگاری داخلی و قابلیت اعتماد عوامل با استفاده از آلفای کرونباخ، که یک شاخص معمول برای اندازه‌گیری میزان ارتباط یک گروه از متغیرها به‌عنوان یک گروه است، ارزیابی شد. ضرایب اعتبار به‌دست‌آمده نشان داد که هر یک از ساختارهای عامل‌های ایمنی، تصویر و راحتی دسترسی، استفاده‌ها و فعالیت‌ها، دارای سازگاری داخلی مطلوبی هستند و ضرایب آن‌ها همگی بالای ۰/۷ قرار دارند (جدول ۲).

جدول ۲: نتایج تحلیل عاملی و آزمون قابلیت اعتماد

آلفای کرونباخ	بار عاملی	عوامل اندازه‌گیری شده
۰.۷۵	۰/۷۳	دسترسی
	۰.۶۲	سهولت دسترسی
	۰.۷۴	دسترسی به ورودی‌ها
	۰.۶۵	قوانین و محدودیت‌ها
	۰.۷۹	باز بودن
۰.۷۷	۰/۶۴	استفاده‌ها و فعالیت‌ها
	۰.۶۵	عملکرد داخلی
	۰.۶۸	عملکرد فضاهای باز
	۰.۷۱	امکانات عمومی (دستشویی، غذا و...)
	۰.۶۹	دسترسی اقتصادی
	۰.۷۰	عملکرد کلی
۰.۷۲	۰/۷۶	ایمنی
	۰.۸۱	حس ایمنی
	۰.۷۳	حس ایمنی در شب
	۰.۷۰	نظارت و کنترل
۰.۷۶	۰/۷۰	راحتی و امنیت
	۰.۶۸	صندلی در دسترس
	۰.۸۰	راحتی اقلیمی
	۰.۷۳	حضور سبزی‌ها
	۰.۶۶	حس راحتی
۰.۷۶	۰/۶۱	تصویر
	۰.۷۵	نگهداری و تمیزی
	۰.۷۳	زیبایی و جذابیت
	۰.۶۳	شخصیت محلی و تاریخی
	۰.۵۷	حس تعلق

۰.۷۵	۰/۷۵	رضایت کاربران
	۰.۷۷	رضایت از کیفیت فضای فیزیکی
	۰.۷۳	رضایت کلی از فضا
	۰.۷۵	انتظارات از فضای عمومی

برای تحلیل داده‌ها از منظر امنیتی و بررسی رابطه آن با رضایت کاربران از فضاهای عمومی، به نکات زیر توجه می‌کنیم:

دسترسی و ایمنی

دسترسی به فضا و ورودی‌ها، نقش حیاتی در امنیت فضاهای عمومی دارند. بر اساس داده‌های جدول، **سهولت دسترسی و دسترسی به ورودی‌ها** با بارهای عاملی ۰.۶۲ و ۰.۷۴ به‌طور مستقیم بر رضایت کاربران از ایمنی تأثیر می‌گذارند. در فضاهایی که دسترسی راحت به ورودی‌ها و فضای عمومی فراهم باشد، احتمال وقوع خطرات کاهش یافته و احساس امنیت افزایش می‌یابد. همچنین، **باز بودن فضاها** (بار عاملی ۰.۷۹) در دسترس بودن بیشتر فضا و جلوگیری از محدودیت‌های ناخواسته می‌تواند به ارتقای امنیت فضای عمومی کمک کند.

حس ایمنی

از دیگر عوامل کلیدی که در جدول با بار عاملی ۰.۸۱ برای **حس ایمنی** و ۰.۷۳ برای **حس ایمنی در شب** آورده شده است، می‌توان به تأثیر مثبت امنیت شبانه در فضاهای عمومی اشاره کرد. فضاهای عمومی که برای استفاده در شب نیز ایمن باشند، شامل سیستم‌های روشنایی مناسب، نگهداری و نظارت بیشتر بر فضا، احساس امنیت بیشتری در کاربران ایجاد می‌کند و این امر منجر به افزایش استفاده از فضاهای عمومی می‌شود.

نظارت و کنترل

نظارت و کنترل (بار عاملی ۰.۷۰) در فضاهای عمومی اهمیت زیادی دارد. سیستم‌های نظارتی می‌توانند از وقوع جرم و تخلف جلوگیری کنند و به‌طور غیرمستقیم احساس امنیت را در میان

کاربران تقویت کنند. این نظارت‌ها همچنین باعث افزایش اعتماد عمومی به فضای عمومی شده و موجب استفاده بیشتر از این فضاها می‌شود.

راحتی و امنیت

در فضای عمومی، راحتی و امنیت به‌طور مداوم با یکدیگر در ارتباط هستند. شاخص‌های راحتی اقلیمی (بار عاملی ۰.۸۰) و حضور سبزی‌ها (بار عاملی ۰.۷۳) تأثیر زیادی بر احساس راحتی دارند و این احساس راحتی می‌تواند بر امنیت کلی تأثیر بگذارد. به عبارت دیگر، فضاهای عمومی که راحتی بیشتری را فراهم می‌کنند، موجب حضور بیشتر افراد و نظارت غیررسمی می‌شوند که به افزایش امنیت فضا کمک می‌کند.

تصویر و امنیت

تصویر فضای عمومی که به‌طور خاص شامل نگهداری و تمیزی (بار عاملی ۰.۷۵) و زیبایی و جذابیت (بار عاملی ۰.۷۲) است، نقش مهمی در افزایش اعتماد عمومی به امنیت فضا ایفا می‌کند. فضاهایی که نگهداری و تمیزی مناسب دارند و از منظر زیبایی‌شناسی جذاب هستند، احساس امنیت بیشتری در کاربران ایجاد کرده و باعث تعامل بیشتر بین افراد و تقویت ساختار اجتماعی فضا می‌شود.

رضایت کاربران و امنیت

در نهایت، رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی به‌طور قابل توجهی با شاخص‌های امنیتی ارتباط دارد. رضایت از کیفیت فضای فیزیکی (بار عاملی ۰.۷۸) و انتظارات از فضای عمومی (بار عاملی ۰.۷۶) می‌تواند نشان‌دهنده ارزیابی مثبت کاربران از ایمنی و امنیت در فضاهای عمومی باشد. هرچه کاربران از نظر امنیتی احساس راحتی و رضایت بیشتری داشته باشند، احتمال استفاده بیشتر از این فضاها افزایش می‌یابد.

این داده‌ها نشان می‌دهند که فضاهای عمومی با ویژگی‌های امنیتی مناسب (دسترسی، ایمنی، نظارت و کنترل) نقش مؤثری در ارتقای رضایت کاربران دارند. ایجاد فضاهایی که از نظر ایمنی پاسخگو به نیازهای کاربران باشند، علاوه بر تأمین امنیت، موجب افزایش تعاملات اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی شهری می‌شود. از این رو، تأکید بر بهبود ویژگی‌های امنیتی فضاهای عمومی در طراحی و مدیریت این فضاها ضروری است.

آزمون اسپریتیتی بارلت و شاخص کایزر-مایر-اولکین (KMO) برای ارزیابی مناسب بودن تحلیل عاملی در مجموعه داده‌ها به کار گرفته شد. آزمون اسپریتیتی بارلت که بررسی کننده وجود همبستگی میان متغیرها است، نتیجه‌ای بسیار معنادار ($p < 0,001$) به دست داد، که نشان دهنده وجود ساختار همبستگی قوی میان متغیرها و آمادگی داده‌ها برای تحلیل عاملی است. علاوه بر این، شاخص KMO برای متغیرهای کیفیت فضای عمومی و رضایت کاربران بالاتر از آستانه توصیه شده ۰.۶۰ بود (۰.۸۸۷ و ۰.۶۵۶ به ترتیب)، که نشان می‌دهد داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی مناسب هستند و اندازه نمونه ۲۰۰ به طور کافی برای تحلیل داده‌ها کافی است.

جدول ۳: نتایج آزمون اسپریتیتی بارلت و شاخص KMO

نتیجه	آزمون
»۰,۰۰۱p	آزمون اسپریتیتی بارلت
۰.۸۸۷	شاخص KMO برای کیفیت فضای عمومی
۰.۶۵۶	شاخص KMO برای رضایت کاربران

تحلیل عاملی اکتشافی پنج عامل مجزا را شناسایی کرد که به ویژگی‌های ادراک شده فضای عمومی مرتبط هستند: دسترسی، استفاده‌ها و فعالیت‌ها، ایمنی، تصویر و راحتی. این عوامل هر کدام شامل چندین متغیر اندازه‌گیری شده هستند که از طریق بارهای عاملی تعیین شدند. بارهای عاملی بالای ۰.۴ به عنوان معنادار در نظر گرفته می‌شوند. تا اطمینان حاصل شود که فقط ساختارهای مرتبط و پایدار برای تحلیل‌های بعدی حفظ می‌شوند. مدل پنج‌عاملی که در تحلیل عاملی اکتشافی به دست آمد، ۶۲ درصد از واریانس کل را توضیح داد، که توضیح قابل ملاحظه‌ای از ساختار زیربنایی داده‌ها ارائه می‌دهد.

ساختار رضایت کاربران

رضایت کاربران به عنوان یک ساختار با سه مولفه - کیفیت فضای فیزیکی، هماهنگی با انتظارات

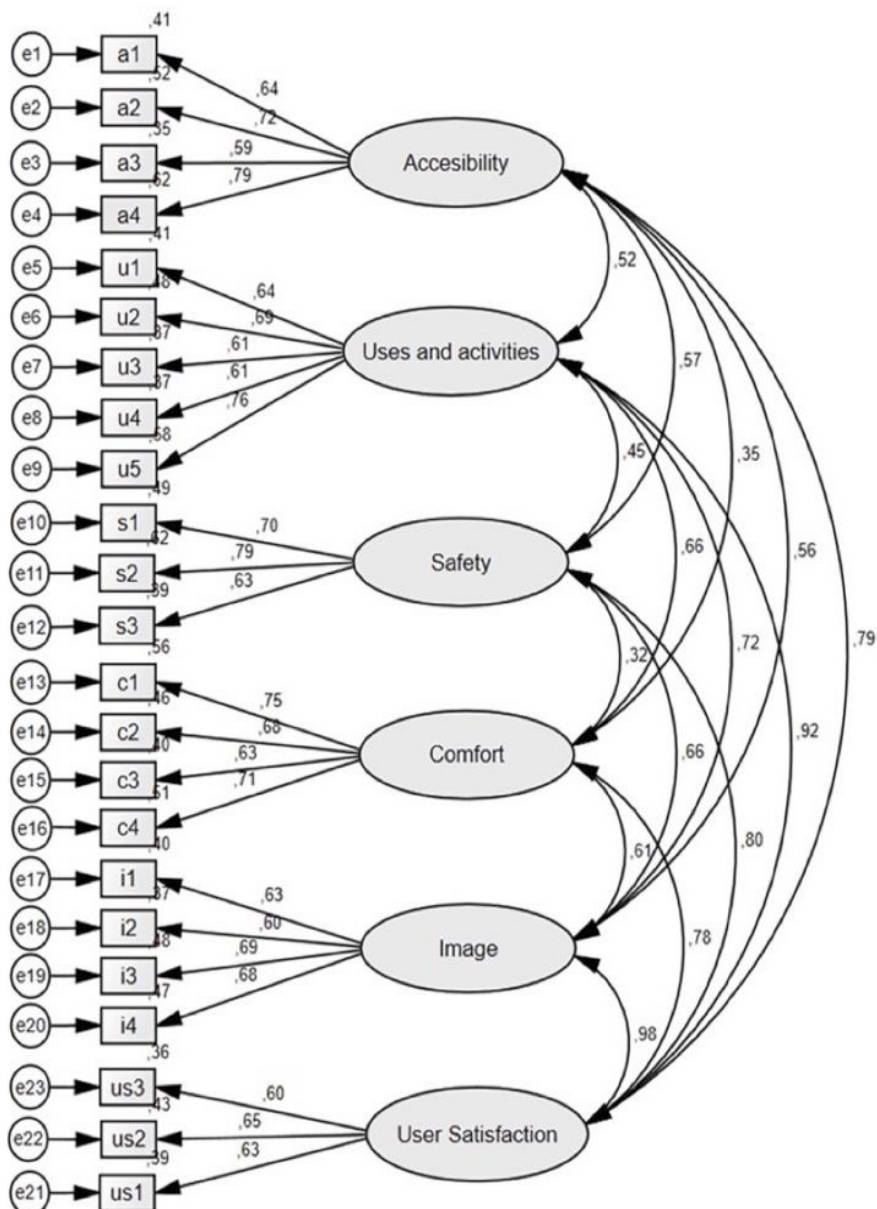

فضای عمومی و رضایت کلی - ساخته شد که هر کدام از آن‌ها یک متغیر مجزا در مدل تک‌عاملی هستند و ۵۹.۷ درصد از واریانس کل را توضیح می‌دهند. در نهایت، تحلیل عاملی اکتشافی نه تنها از ساختارهای به دست آمده از داده‌های پرسشنامه پشتیبانی می‌کند بلکه مبنای تحلیل‌های دقیق‌تر بعدی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) را فراهم می‌آورد. این مدل به طور دقیق‌تری روابط میان متغیرهای مختلف و تأثیر آن‌ها بر رضایت کاربران از فضاهای عمومی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

مدل‌سازی معادلات ساختاری

بر اساس ساختارهای معتبر از مرحله پردازش داده‌ها، از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای بررسی روابط بین این ساختارها و تأثیر آن‌ها بر رضایت کاربران استفاده شد. مدل‌سازی معادلات ساختاری به طور همزمان روابط وابستگی‌های متعدد و مرتبط را برآورد می‌کند و نمای جامعی از دینامیک‌های علی در داده‌ها ارائه می‌دهد این رویکرد آماری پیشرفته به‌ویژه برای مدیریت ساختارهای مدل پیچیده مناسب است، به طوری که به شرایط مختلف داده‌ها به طور قابل توجهی سازگار است و بر مبنای اصول نظری قوی بنا شده است. این ویژگی‌ها باعث می‌شود معادلات ساختاری ابزاری مؤثر برای تحلیل روابط بین متغیرهای مطالعه و انجام تحلیل‌های جامع باشد.

مدل اندازه‌گیری که پیش از ساخت معادلات ساختاری برای اطمینان از سازگاری داخلی به کار گرفته شد، به صورت گرافیکی در شکل ۲ نشان داده شده است. نتایج مدل اندازه‌گیری، که در جدول ۴ ارائه شده است، در دامنه مطلوب قرار دارد و مقدار p کمتر از ۰.۰۰۱ است. وزن‌های رگرسیونی استاندارد برای تمام متغیرها بالاتر از معیار حداقل ۰.۴۰ قرار دارند.

شکل ۲. نمودار متغیرها و روابط آنها در مدل اندازه‌گیری

جدول ۴: روابط ساختاری و ارزیابی برازش مدل در مدل اندازه‌گیری

مقدار p	خطای استاندارد	وزن رگرسیونی استاندارد	متغیرهای پنهان	متغیرهای آشکار
۰.۰۰۱	۰.۱۷	۰.۶۴	← دسترسی	a1: سهولت دسترسی (پیاده‌با وسیله نقلیه)
۰.۰۰۱	۰.۱۸	۰.۷۲	← دسترسی	a2: دسترسی به ورودی
۰.۰۰۱	۰.۱۳	۰.۵۹	← دسترسی	a2: قوانین و محدودیت‌ها
۰.۰۰۱	۰.۱۵	۰.۷۹	← دسترسی	a3: باز بودن
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۶۴	← استفاده‌ها و فعالیت‌ها	u1: عملکرد داخلی
۰.۰۰۱	۰.۱۰	۰.۶۹	← استفاده‌ها و فعالیت‌ها	u2: عملکرد فضاهای باز
۰.۰۰۱	۰.۱۱	۰.۶۱	← استفاده‌ها و فعالیت‌ها	u3: امکانات عمومی
۰.۰۰۱	۰.۱۳	۰.۶۱	← استفاده‌ها و فعالیت‌ها	u4: دسترسی اقتصادی
۰.۰۰۱	۰.۰۹	۰.۷۶	← استفاده‌ها و فعالیت‌ها	u5: عملکرد کلی
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۷۰	← ایمنی	s1: حس ایمنی
۰.۰۰۱	۰.۱۷	۰.۷۹	← ایمنی	s2: حس ایمنی در شب
۰.۰۰۱	۰.۱۴	۰.۶۳	← ایمنی	s3: نظارت و کنترل
۰.۰۰۱	۰.۱۱	۰.۷۵	← راحتی	c1: صندلی در دسترس
۰.۰۰۱	۰.۱۱	۰.۶۸	← راحتی	c2: راحتی اقلیمی
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۶۳	← راحتی	c3: حضور سبزی‌ها
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۷۱	← راحتی	c4: حس راحتی
۰.۰۰۱	۰.۱۳	۰.۶۳	← تصویر	i1: نگهداری و تمیزی
۰.۰۰۱	۰.۱۴	۰.۶۰	← تصویر	i2: زیبایی و جذابیت
۰.۰۰۱	۰.۱۵	۰.۶۹	← تصویر	i3: ویژگی‌های محلی و تاریخی
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۶۸	← تصویر	i4: حس تعلق
۰.۰۰۱	۰.۱۰	۰.۶۳	← رضایت کاربران	us1: رضایت از کیفیت فضای فیزیکی
۰.۰۰۱	۰.۱۲	۰.۶۵	← رضایت کاربران	us2: رضایت کلی از فضا
۰.۰۰۱	۰.۱۰	۰.۶۰	← رضایت کاربران	us3: انتظارات از فضای عمومی

در اینجا به تحلیل روابط ساختاری و ارزیابی برازش مدل در مدل اندازه‌گیری رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی در شهر تبریز پرداخته می‌شود و براساس نتایج جدول داریم که
- ایمنی (امنیت فضا)

✓ حس ایمنی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۰

✓ حس ایمنی در شب: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۹

✓ نظارت و کنترل: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۳

ایمنی، با وزن‌های رگرسیونی بالا نشان‌دهنده اهمیت بالای امنیت در فضاهای عمومی است. در این مدل، حس ایمنی در شب بالاترین تأثیر را داشته (۰.۷۹)، که نشان‌دهنده اهمیت ایمنی در ساعات شب است، به ویژه در فضاهای عمومی که در ساعات غیرکاری هم باز هستند. حس ایمنی و نظارت و کنترل نیز تأثیر قابل توجهی دارند که نشان‌دهنده اهمیت نظارت و امنیت فیزیکی در این فضاها است. فضاهایی که در آن‌ها نظارت مؤثر و کنترل‌های امنیتی برای تأمین ایمنی کاربران وجود دارد، معمولاً احساس امنیت بیشتری را برای افراد فراهم می‌کنند.

- دسترسی

✓ سهولت دسترسی (پیاده/با وسیله نقلیه): وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۴

✓ دسترسی به ورودی‌ها: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۲

✓ باز بودن: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۹

دسترسی به ورودی‌ها و باز بودن فضا تأثیر بالایی دارد (۰.۷۹). این نشان می‌دهد که فضاهای باز و دسترسی راحت، از لحاظ طراحی شهری، باعث افزایش احساس امنیت و رضایت کاربران می‌شود. دسترسی آسان و باز بودن فضاها امکان تعامل بیشتر و نظارت طبیعی را فراهم می‌آورد که از نظر اجتماعی، امنیت را تقویت می‌کند و موجب افزایش حس راحتی و اعتماد در فضا می‌شود.

- راحتی

✓ صندلی در دسترس: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۵

✓ راحتی اقلیمی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۸

✓ حضور سبزی‌ها: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۳

✓ حس راحتی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۱

راحتی یکی از عوامل کلیدی در ایجاد احساس امنیت و رضایت در کاربران است. صندلی در دسترس و حس راحتی به‌ویژه تأثیر زیادی دارند (۰.۷۵ و ۰.۷۱)، که نشان‌دهنده اهمیت راحتی فیزیکی و

فضاهای پذیرای کاربران است. فراهم کردن فضاهای راحت و راحتی اقلیمی با حضور عناصر طبیعی همچون سبزی‌ها می‌تواند به‌طور معناداری بر افزایش حس امنیت و رضایت از فضاهای عمومی تأثیر بگذارد. افرادی که در فضاهایی راحت و طبیعی قرار دارند، بیشتر احتمال دارد احساس امنیت کنند.

- تصویر

- ✓ نگهداری و تمیزی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۳.
- ✓ زیبایی و جذابیت: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۰.
- ✓ ویژگی‌های محلی و تاریخی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۹.
- ✓ حس تعلق: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۸.

تصویر فضا، که شامل ویژگی‌های محلی و تاریخی و حس تعلق است، تأثیر زیادی بر احساس امنیت دارد. ویژگی‌های محلی و تاریخی (۰.۶۹) و حس تعلق (۰.۶۸) اهمیت ویژه‌ای دارند که نشان می‌دهد فضاهای عمومی که در آن‌ها هویت محلی و تاریخی پررنگ است، می‌توانند حس امنیت اجتماعی بیشتری ایجاد کنند. وقتی افراد حس تعلق به محیط و احساس ارتباط با تاریخ و فرهنگ منطقه‌ای که در آن حضور دارند را تجربه می‌کنند، امنیت اجتماعی در آن فضا تقویت می‌شود.

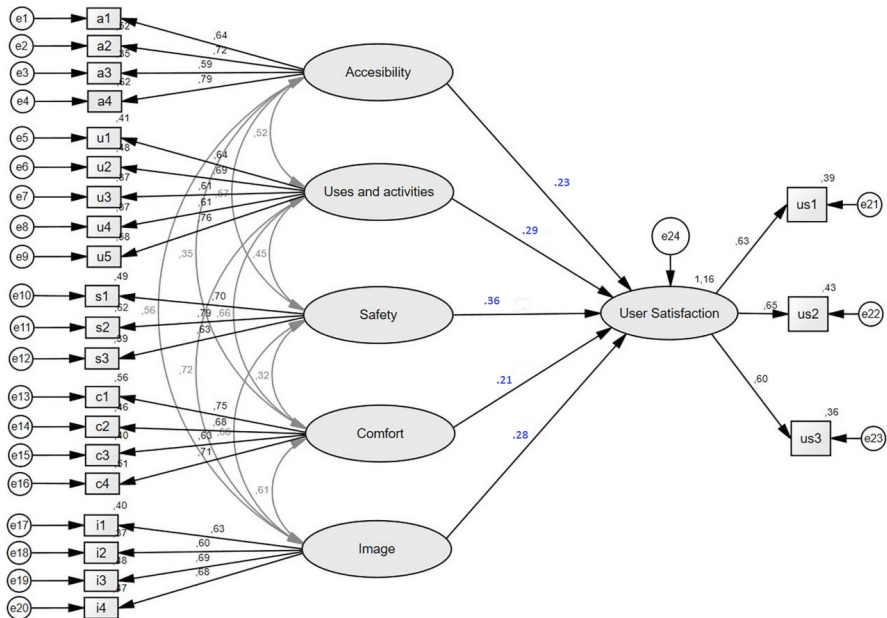
- استفاده‌ها و فعالیت‌ها

- ✓ عملکرد داخلی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۴.
- ✓ عملکرد فضاهای باز: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۹.
- ✓ امکانات عمومی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۱.
- ✓ دسترسی اقتصادی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۶۱.
- ✓ عملکرد کلی: وزن رگرسیونی استاندارد ۰.۷۶.

استفاده‌ها و فعالیت‌ها از جمله عامل‌هایی هستند که به‌طور مستقیم با رضایت کاربران ارتباط دارند. عملکرد کلی فضا و عملکرد فضاهای باز با وزن‌های رگرسیونی بالا نشان‌دهنده این هستند که تنوع در استفاده‌ها و فعالیت‌ها به‌طور عمده‌ای بر احساس امنیت و رضایت تأثیر می‌گذارد. فضایی که امکان انجام فعالیت‌های مختلف از جمله فرهنگی، اجتماعی، و تفریحی را فراهم می‌آورد، معمولاً امنیت و رضایت کاربران بیشتری ایجاد می‌کند. این فضاها علاوه بر عملکردهای خاص، به‌عنوان مکان‌هایی برای تعاملات اجتماعی و نظارت طبیعی عمل می‌کنند، که احساس امنیت را در میان کاربران تقویت می‌کند. در این جدول، بر اساس وزن‌های رگرسیونی استاندارد، می‌توان مشاهده کرد که حس ایمنی در شب با وزن رگرسیونی ۰.۷۹ بیشترین تأثیر را بر رضایت کاربران دارد. این نشان‌دهنده اهمیت

ویژه‌ای است که افراد به امنیت در ساعات شب می‌دهند. علاوه بر این، دسترسی به ورودی‌ها و باز بودن فضا نیز تأثیرات زیادی دارند (۰.۷۹)، که نشان می‌دهد باز بودن فضا و دسترسی آسان می‌تواند احساس امنیت و راحتی بیشتری در کاربران ایجاد کند. در میان دیگر عوامل، راحتی نیز تأثیر بسیار زیادی دارد (۰.۷۵) برای صندلی در دسترس) و ایمنی عمومی همچنان مهم است (۰.۷۰) برای حس ایمنی). از آنجا که حس تعلق و ویژگی‌های محلی و تاریخی در تصویر فضا نیز تأثیر قابل توجهی دارند (۰.۶۸ و ۰.۶۹)، می‌توان نتیجه گرفت که داشتن هویت تاریخی و محلی برای فضاهای عمومی می‌تواند احساس امنیت اجتماعی را تقویت کند. بر اساس نتایج تحلیل معادلات ساختاری و روابط مشاهده شده در جدول، ایمنی در شب (۰.۷۹) به‌عنوان عامل اصلی رضایت کاربران در فضاهای عمومی شناخته می‌شود. دسترسی آسان به ورودی‌ها و باز بودن فضا نیز عوامل کلیدی برای افزایش احساس امنیت و راحتی در فضاهای عمومی هستند. بنابراین، به‌منظور طراحی فضاهای عمومی ایمن و مناسب، توجه به عناصر امنیتی در شب، دسترسی آسان، و ایجاد حس تعلق اجتماعی برای کاربران اهمیت ویژه‌ای دارد.

شکل ۳. نمودار مسیر SEM رضایت کاربران از امنیت شاخص‌های کیفیت فضای عمومی در میدان ساعت تبریز

ارزیابی شاخص‌های برازش معادلات ساختاری توسعه‌یافته رضایت کاربران از امنیت در فضاهای شهری

جدول ۵: مقادیر شاخص‌های برازش مدل معادلات ساختاری توسعه‌یافته رضایت کاربران از امنیت در فضاهای شهری

مدل کلی	شاخص برازش	استاندارد	مقدار مدل برازش	نتیجه
برازش مطلق	CMIN/DF	۱-۲.۵	۱.۱۴۲	تایید
	GFI	۰.۹۰۰	۰.۹۰۶	تایید
	RMR	۰.۰۵۰	۰.۰۲۷	تایید
	RMSEA	۰.۰۱۰	۰.۰۲۷	تایید
برازش نسبی	IFI	۰.۹۰۰	۰.۹۸۱	تایید
	CFI	۰.۹۰۰	۰.۹۸۱	تایید
برازش ساده	PNFI	۱-۰	۰.۹۰۵	تایید
	PGFI	۱-۰	۰.۹۰۱	تایید
	CAIC	-	۶۶۷,۰۰۱	تایید

در جدول ۴، شاخص‌های مختلف برازش مدل ساختاری نشان می‌دهند که مدل پیشنهادی با داده‌های تجربی تطابق بسیار خوبی دارد. مقادیر CMIN/DF در بازه استاندارد ۱-۳ قرار دارد که نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل از نظر برازش مطلق است. همچنین مقادیر GFI ۰.۹۰۶ و RMR ۰.۰۲۷ به وضوح نشان‌دهنده تناسب خوب مدل با داده‌ها هستند. RMSEA نیز با مقدار ۰.۰۲۷ در محدوده استاندارد (کمتر از ۰.۱) قرار دارد، که به تأیید مدل کمک می‌کند. در بخش برازش نسبی، شاخص‌های IFI و CFI هر دو مقادیر بالای ۰.۹ را نشان می‌دهند که نشان‌دهنده سازگاری بسیار خوب مدل با داده‌ها است. این شاخص‌ها تأثیرگذاری بالای مدل را تأیید می‌کنند و نشان می‌دهند که مدل می‌تواند به‌خوبی روابط پیچیده بین متغیرها را شرح دهد. همچنین، شاخص‌های PNFI و PGFI در بازه استاندارد ۰ تا ۱ قرار دارند که نشانه‌ای از مدل معتبر و پایدار است. در نهایت، مقدار CAIC برابر با ۶۲۹.۴۳۳ است که این مقدار هم به‌طور کلی نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل معادلات ساختاری است. این شاخص‌های برازش به‌طور کلی نشان می‌دهند

که مدل معادلات ساختاری توسعه یافته برای سنجش رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی، به ویژه در میدان ساعت تبریز، به خوبی با داده های تجربی تطابق دارد و نتایج تحلیل ها قابل اعتماد و معتبر است. در طراحی فضاهای عمومی و بررسی رضایت کاربران از منظر امنیت، این شاخص ها به ویژه مهم هستند، زیرا به ما کمک می کنند تا ارزیابی دقیقی از تناسب مدل با واقعیت ها و نیازهای کاربران داشته باشیم.

جدول ۶: نتایج معادلات ساختاری برای رضایت کاربران و شاخص های امنیت کیفیت فضای عمومی در میدان ساعت تبریز

متغیر مستقل	متغیر وابسته	β	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معنی داری
رضایت کاربران از امنیت	← دسترسی	۰.۲۳	۰.۰۸	۲.۷۳	۰.۰۱
رضایت کاربران از امنیت	← استفاده ها و فعالیت ها	۰.۲۹	۰.۱۱	۲.۵۸	۰.۰۱
رضایت کاربران از امنیت	← ایمنی	۰.۳۶	۰.۰۹	۳.۹۰	۰.۰۰۱
رضایت کاربران از امنیت	← راحتی	۰.۲۱	۰.۰۶	۲.۳۴	۰.۰۲
رضایت کاربران از امنیت	← تصویر	۰.۲۸	۰.۱۲	۲.۳۴	۰.۰۲

با توجه به داده های جدول ۶، تأثیر عوامل مختلف بر رضایت کاربران از فضای عمومی میدان ساعت تبریز از طریق مدل SEM بررسی شده است. این مدل روابط مستقیم و غیرمستقیم بین عوامل مختلف مانند دسترسی، استفاده ها و فعالیت ها، ایمنی، راحتی و تصویر و تأثیر آن ها بر رضایت کاربران را نشان می دهد. داده های ارائه شده در جدول ۵ به ترتیب نشان می دهند که بارهای عامل استاندارد برای پنج مؤلفه کیفیت فضای عمومی عبارتند از: دسترسی با وزن ۰.۲۳، استفاده ها و فعالیت ها با وزن علم ۰.۲۹، ایمنی با وزن ۰.۳۶، راحتی با وزن ۰.۲۱ و تصویر با وزن ۰.۲۳. روابط مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرها را نشان می دهد و نتایج جدول ۶ نشان می دهد که از بین این مؤلفه ها، ایمنی (با بار عامل ۰.۳۶) بالاترین تأثیر را بر رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی بخصوص میدان ساعت در شهر تبریز را دارد. این موضوع به وضوح نشان دهنده اهمیت امنیت در فضاهای عمومی به ویژه در میدان ساعت تبریز است.

- **ایمنی (امنیت فضا):** در جدول ۵، ایمنی (با بار عامل ۰.۳۶) بیشترین تأثیر را بر رضایت کاربران از امنیت دارد. این نشان می‌دهد که امنیت در فضاهای عمومی مانند میدان ساعت تبریز، تأثیر مستقیم و مهمی بر رضایت مردم دارد. بار عامل ۰.۳۶ نشان‌دهنده تأثیر برجسته امنیت بر رضایت کلی است و می‌تواند به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل برای توسعه فضاهای عمومی ایمن و جذاب در نظر گرفته شود. در این بین، حس ایمنی در شب (۰.۷۹) نقش کلیدی در افزایش رضایت کاربران ایفا می‌کند. میدان ساعت تبریز، به‌عنوان یکی از نقاط تجمع شهری، باید به‌ویژه در ساعات شب به امنیت بیشتری توجه داشته باشد. ایجاد نورپردازی مناسب و نظارت امنیتی (بار عامل ۰.۶۳) در ساعات شبانه می‌تواند از ایجاد احساس ناامنی جلوگیری کند و باعث افزایش رضایت عمومی از فضا شود. - **دسترسی:** دسترسی (بار عامل ۰.۲۳) نیز نقش اساسی در رضایت کاربران دارد. به‌ویژه، دسترسی به ورودی‌ها (۰.۷۲) و باز بودن فضا (۰.۷۹) در میدان ساعت تبریز باعث شده است که دسترسی آسان به این فضا احساس امنیت بیشتری را در بین کاربران ایجاد کند. طراحی و فراهم کردن دسترسی بدون مانع و ورودی‌های شفاف می‌تواند به کاهش احساس ناامنی کمک کند.

- **تصویر (هویت فضا):** مؤلفه تصویر با بار عامل ۰.۲۳ تأثیر مثبت و معناداری بر رضایت کاربران دارد. تصویر فضا که شامل ویژگی‌های محلی و تاریخی (۰.۶۹) و حس تعلق (۰.۶۸) است، به‌شدت بر رضایت اجتماعی و امنیت اثر می‌گذارد. این نشان می‌دهد که فضاهای عمومی با هویت محلی، مثل میدان ساعت تبریز، به ایجاد حس تعلق و امنیت اجتماعی کمک می‌کنند و مردم تمایل بیشتری به استفاده از آن‌ها دارند. طراحی میدان باید شامل عناصر فرهنگی و تاریخی باشد که نه تنها زیبایی فضا را افزایش می‌دهد بلکه به توسعه امنیت اجتماعی و رابطه مثبت میان مردم و فضا کمک می‌کند.

- **استفاده‌ها و فعالیت‌ها:** استفاده‌ها و فعالیت‌ها با بار عامل ۰.۲۹ در مدل SEM تأثیر معناداری بر رضایت کاربران دارند. این نشان می‌دهد که تنوع در استفاده‌های فضای عمومی از جمله فعالیت‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی باعث افزایش حس امنیت و ارتقاء رضایت می‌شود. ایجاد فضاهای چندمنظوره در میدان ساعت تبریز می‌تواند به کاهش احساس ناامنی کمک کند زیرا فعالیت‌های متنوع اجتماعی موجب نظارت اجتماعی غیررسمی و در نتیجه افزایش امنیت می‌شود.

- **راحتی:** راحتی (بار عامل ۰.۲۱) نقش مهمی در افزایش رضایت کاربران از فضای عمومی دارد.

به‌ویژه، وجود صندلی‌های راحت و فضاهای سبز که به راحتی اقلیمی (۰.۶۸) و حس راحتی (۰.۷۱) کمک می‌کنند، باعث می‌شود که افراد در این فضا احساس آرامش و امنیت کنند. طراحی فضای سبز و پر از سایه می‌تواند به ایجاد احساس امنیت روانی کمک کرده و فضای مناسبی برای استراحت و تعاملات اجتماعی فراهم آورد.

در نهایت جدول ۶ نشان می‌دهد که ایمنی به‌ویژه در میدان ساعت تبریز یک عامل اساسی در رضایت کاربران از فضا از نظر امنیت است. امنیت اجتماعی و فیزیکی، از جمله نظارت، نورپردازی مناسب و طراحی فضاهای باز، نقشی کلیدی در افزایش رضایت کاربران ایفا می‌کند. بنابراین، برای بهبود امنیت در میدان ساعت تبریز، باید توجه ویژه‌ای به نظارت مستمر، امنیت در شب، و دسترسی راحت به این فضاها داشته باشیم. همچنین، تصویر فضای عمومی، از جمله ویژگی‌های محلی و تاریخی، به ایجاد حس تعلق و افزایش امنیت اجتماعی کمک می‌کند. برای طراحی فضای عمومی موفق، باید به ویژگی‌های تاریخی و فرهنگی توجه کرد تا حس تعلق و امنیت اجتماعی در میان مردم تقویت شود. در نهایت، به منظور ارتقای رضایت و امنیت کاربران در میدان ساعت تبریز، باید فضاهای چندمنظوره با فعالیت‌های متنوع و دسترسی راحت فراهم آورده شود. چنین فضاهایی نه تنها باعث افزایش رضایت عمومی می‌شوند، بلکه از طریق نظارت اجتماعی غیررسمی به ایجاد محیطی امن‌تر و دوستانه‌تر کمک می‌کنند.

نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری اصلی این تحقیق نشان می‌دهد که رضایت کاربران از امنیت فضاهای عمومی در شهر تبریز، به‌ویژه در میدان ساعت، تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل مختلف است. مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) و تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از کاربران، نشان داد که امنیت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار، بالاترین تأثیر را بر رضایت کاربران از فضاهای عمومی در شهر تبریز و میدان ساعت دارد. این نتیجه بیانگر آن است که ایجاد فضاهای امن و دارای نظارت مناسب، به‌ویژه در ساعات شب، موجب افزایش احساس امنیت و رضایت کاربران می‌شود. در فضاهای عمومی مانند میدان ساعت، که مردم در ساعات مختلف روز و شب به آن مراجعه می‌کنند، تأمین امنیت از طریق نورپردازی مناسب، نظارت و کنترل، و طراحی فضایی که احساس امنیت اجتماعی را تقویت کند، از اهمیت بالایی برخوردار است. علاوه بر امنیت، دسترسی راحت به فضاها و راحتی فیزیکی نیز از عوامل تأثیرگذار در جلب رضایت کاربران است. دسترسی مناسب به

ورودی‌ها، فضاهای باز و عمومی که امکان فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی را فراهم کند، از جمله عواملی هستند که موجب افزایش رضایت در کاربران می‌شود. در این زمینه، طراحی فضاهایی با صندلی‌های راحت و فضای سبز که به راحتی اقلیمی توجه داشته باشند، می‌تواند به ایجاد محیطی امن و دلپذیر کمک کند. تصویر فضا و هویت آن نیز تأثیر زیادی بر رضایت کاربران دارد. ویژگی‌های محلی و تاریخی فضا، حس تعلق به آن و زیبایی‌شناسی آن نقش مهمی در جذب کاربران و ایجاد ارتباط بین آن‌ها با محیط دارند. در تبریز، به‌ویژه در میدان ساعت، که دارای هویت فرهنگی و تاریخی است، این ویژگی‌ها می‌توانند حس امنیت اجتماعی را تقویت کنند و ارتباطات اجتماعی را در این فضا آسان‌تر سازند. کاربران تمایل دارند در فضاهایی حضور داشته باشند که هویت محلی آن‌ها را منعکس کرده و به آن‌ها احساس تعلق می‌دهد. تنوع استفاده‌ها و فعالیت‌ها در فضاهای عمومی نیز تأثیر زیادی بر رضایت کاربران دارد. فضاهایی که برای فعالیت‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی و تفریحی مناسب هستند، نه تنها باعث افزایش رضایت می‌شوند بلکه احساس امنیت را نیز تقویت می‌کنند. در میدان ساعت تبریز، فعالیت‌های مختلفی مانند کنسرت‌ها، نمایشگاه‌ها و دیگر رویدادهای اجتماعی، امکان تعاملات اجتماعی را فراهم می‌آورد و فضای امن‌تری برای کاربران ایجاد می‌کند. این فعالیت‌ها موجب می‌شوند که افراد احساس کنند در فضایی هستند که تحت نظارت اجتماعی قرار دارند و امنیت بیشتری تجربه می‌کنند. در نهایت، برای افزایش رضایت کاربران از فضاهای عمومی در شهر تبریز، باید توجه ویژه‌ای به ایجاد فضاهای امن، دسترسی آسان، راحتی فیزیکی و تقویت هویت محلی داشت. این فضاها باید نه تنها از لحاظ عملکردی مناسب باشند بلکه از نظر امنیت روانی و اجتماعی نیز برای تمامی افراد قابل استفاده باشند. طراحی فضاهای عمومی باید به‌گونه‌ای باشد که در کنار تأمین نیازهای روزمره، حس امنیت و تعلق را در کاربران تقویت کند. برای توسعه پایدار فضاهای عمومی در تبریز، لازم است به طراحی محیط‌هایی توجه شود که باعث تقویت ارتباطات اجتماعی، افزایش حس امنیت و رضایت در کاربران شوند.

منابع

۱. احمدی بالادهی، سیدمهدی. (۱۴۰۲). تحلیلی بر عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان شهرهای ساحلی نوشهر و چالوس. امنیت و ارتباطات اجتماعی، ۳(۵)، ۹-۳۰.
۲. آقایی، پیمان، ستاری ساربانقلی، حسن، پاکدل فرد، محمدرضا. (۱۴۰۳). آسیب‌شناسی امنیت پایدار در محله ایده‌لو تبریز. اقتصاد و برنامه ریزی شهری، ۵(۱)، ۲۰۰-۲۲۰.
۳. آقایی، پیمان، ستاری ساربانقلی، حسن، پاکدل فرد، محمدرضا. (۱۴۰۳). تحلیل شاخص‌های امنیت در سکونتگاه‌های غیر رسمی شهر تبریز (نمونه موردی: محله ایده‌لو). توسعه پایدار محیط جغرافیایی، ۶(۱۰)، ۷۳-۹۵.
۴. حاتمی، یاسر، ذاکر حقیقی، کیانوش. (۱۳۹۹). تأثیر گذاری فضاهای کالبدی بر احساس امنیت اجتماعی در محلات شهری. مطالعه موردی: شهر همدان. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۰(۳۶)، ۱۹۷-۲۱۸.
۵. حبیبی، داود. (۱۴۰۱). تبیین کارایی و نقش عملکرد مدیریت شهری بر مولفه‌های امنیت اجتماعی و پیشگیری از جرم در شهرها. مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۳(۳)، ۳۴-۴۷.
۶. درستان، رضا، ذبیحی، حسین، اصغرزاده، علی، گرجی پشته، مرضیه. (۱۴۰۰). تبیین مؤلفه‌های احساس امنیت در پیشگیری از جرم در طراحی شهری (نمونه موردی: خیابان اصلی رجایی شهر کرج). فصلنامه علمی کارافن، ۱۸(ویژه نامه ۱)، ۷۷-۹۳.
۷. ریاحی پور، مجید، کلانتری، محسن، پیری، عیسی،، حیدری، محمدتقی. (۱۳۹۹). ایمن‌سازی فضاهای بی‌دفاع شهری و نقش آن در کاهش وقوع جرایم شهری (مورد شهر یاسوج). جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۱(۱)، ۹۵۱-۹۷۳.
۸. زیاری، کرمت‌اله، عباسی فلاح، وحید، خداینده‌لو، حسن، احساسی خواه، مهدی. (۱۴۰۰). تحلیل جرم‌خیزی فضاهای شهری بر اساس تئوری چیدمان فضا (مطالعه موردی: شهر پاکدشت). معماری و شهرسازی و سکونتگاه‌های انسانی، ۱۶(۱)، ۸۱-۹۴.
۹. زینالی عظیم، علی، رشیدی، محسن، اجاقپور، فرناز. (۱۴۰۲). تحلیل احساس امنیت و حس تعلق به مکان با تأثیر عناصر منظر شهری در محله توسعه‌ارم شهر تبریز. امنیت و ارتباطات اجتماعی، ۳(۵)، ۲۰۲-۲۲۳.

۱۰. زینالی عظیم، علی. (۱۴۰۳). ارزیابی عوامل مؤثر در تأمین امنیت زنان با طراحی فضاهای شهری در سکونتگاه غیررسمی خلیل‌آباد تبریز. مطالعات میان‌رشته‌ای معماری ایران، ۳(۵)، ۹۵-۱۱۴.

۱۱. متولی، صدرالدین. (۱۴۰۳). سنجش کالبدی فضاهای عمومی به منظور افزایش امنیت شهری در راستای محیط زیست پایدار با رویکرد CPTED: مطالعه موردی محلات نوساز و ناکارآمد شهر ساری. آمایش محیط، ۶۵، ۱۱۷-۱۳۸.

12. Al-Ansari, H. A., & Al-Khafaji, A. S. (2024). The role of safety and security in achieving urban space vitality. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 14(2), 613–622. <http://iijeta.org/journals/ijsse>.

13. Basu, N., Oviedo-Trespalacios, O., King, M., Kamruzzaman, M., & Haque, M. M. (2022). The influence of the built environment on pedestrians' perceptions of attractiveness, safety and security. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behavior*, 87, 203-218. ISSN 1369-8478 <https://doi.org/10.1016/j.trf.2022.03.006>.

14. Chang, J.; Lin, Z.H.; Vojnovic, I.; Qi, J.G.; Wu, R.; Xie, D.X. (2023), Social environments still matter: The role of physical and social environments in place attachment in a transitional city, Guangzhou, China. *Landsc. Urban Plan.* 232, 104680.

15. Dubey, S., Bailey, A., & Lee, J. (2025). Women's perceived safety in public places and public transport: A narrative review of contributing factors and measurement methods. *Cities*, 156, 105534. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105534>

16. Eriksson, A. (2024). The role of physical design in crime prevention measures in public spaces: A comparative case study of Ryd and Vallastaden in Linköping. Master's thesis, Linköping University, Department of Thematic Studies: Technology and Social Change, Strategic Urban and Regional Planning. Supervisor: Sergiu Novac, Examiner: Wiktoria Glad. Spring term 2024. Word count (includ-

- ing citations): 28,021.
17. Fezzai, S., Mahar, A.W., Ahriz, A., Matallah, M.E., & Mesloub, A. (2023). Editorial: Assessment of users' satisfaction in public spaces. *Frontiers in Built Environment*, 9. <https://doi.org/10.3389/fbuil.2023.1213944>.
  18. Gooren, J. (2023). The logic of CPTED for public space or the social potential of physical security. *Crime, Law and Social Change: An Interdisciplinary Journal*, 79(4), 417–436. <https://doi.org/10.1007/s10611-022-10058-7>.
  19. Iqbal, A., & Midhat, M. (2022). Morphological Characteristics and Fear of Crime: A Case of Public Spaces in the Global North and South. *Built Environment*, 48(2), 206–221. <https://doi.org.e.bibl.liu.se/10.2148/benv.48.2.206>.
  20. Jonescu, E. E., Olatunji, O. A., & Foo, J. (2023). Design-led solution for curbing crime: the case study of a major entertainment precinct in Perth, Western Australia. *Journal of Urban Design*, 28(1), 66-94.
  21. Peng, Y.-L., Li, Y., Cheng, W.-Y., & Wang, K. (2024). Evaluation and optimization of sense of security during the day and night in campus public spaces based on physical environment and psychological perception. *Sustainability*, 16(3), 1-25: 1256. <https://doi.org/10.3390/su16031256>.
  22. Saeedi, I., Shayesteh, K. & Faraji, T. (2023), Urban green infrastructure and safety: examining the relative effects of socio-economic and environmental factors on perceived safety of users. *Secur J* 38(6) <https://doi.org/10.1057/s41284-024-00456>.
  23. Widya Putra D, Salim WA, Indradjati PN and Prilandita N (2023), Understanding the position of urban spatial configuration on the feeling of insecurity from crime in public spaces. *Front. Built Environ.* 9:1114968. <https://doi.org/10.3389/fbuil.2023.1114968>.
  24. Zhu Y & Du R (2024), Evaluating the impact of urban landscape

elements on the sense of security and local belonging-case study: Tongji, China. *Front. Environ. Sci.* 12: 1-12: 1340394. doi: 10.3389/fenvs.2024.1340394.

25. Zhu, Y., Zhang, Y., & Biljecki, F. (2025). Understanding the user perspective on urban public spaces: A systematic review and opportunities for machine learning. *Cities*, 156, 1-12. 105535. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105535>.
26. Ziafati Bafarasat, A. (2023). Strategic urban design for sustainable development: A framework for studio and practice. *Sustainable Development*, 31(3), 1861–1872. <https://doi.org.e.bibl.liu.se/10.1002/sd.2489>.
27. Assessment of User Satisfaction with Security in Public Spaces in Tabriz City (Tabriz Saat Square)

